

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : मातंसं०६५/प्र.क्र.७/२०२२/से४/३९

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२,

दिनांक: ०४ नोव्हेंबर, २०२२.

वाचा: शासन निर्णय क्रमांक मातंसं०६५/प्र.क्र.१/२०१८, दिनांक: १७.०२.२०१८.

केंद्र शासनाच्या दूरसंचार धोरणानुसार राज्यातील दूरसंचार धोरण शासन निर्णय क्रमांक मातंसं ०६५/प्र.क्र.१/२०१८, दि.१७.०२.२०१८ अनुसार ऑप्टिकल फायबर केबलची परवानगी व मोबाईल टॉवर उभारणीची परवानगी यांबाबत कार्यवाही करण्यात येत आहे. दूरसंचार पायाभूत सुविधा उभारणीच्या धोरणान्वये माहिती तंत्रज्ञान संचालनालयास एकमेव संपर्क कार्यालय म्हणून नेमण्यात आले आहे. सदर धोरण केंद्र शासनाच्या दि.१५.११.२०१६ रोजीच्या भारतीय टेलिग्राफ मार्गाचे हक्क नियम २०१६ ला सुसंगत करण्यात आलेले आहे. सदर धोरणान्वये ऑप्टिकल फायबर केबल टाकण्यासाठी रु.१०००/- प्रती डक्ट प्रती किलोमीटर प्रशासकीय शुल्क निश्चित करण्यात आलेले आहे. तर, मोबाईल टॉवर उभारणीच्या परवानगीसाठी रु.१०,०००/- प्रती मोबाईल टॉवर प्रशासकीय शुल्क निश्चित करण्यात आलेले आहे. संस्थांनी शासनाच्या कार्यालयांना २ एमबीपीएस क्षमतेची बँडविड्थ उपलब्ध करून द्यावयाची आहे.

आता भारत सरकारने दिनांक १७.०८.२०२२ रोजीच्या राजपत्र अधिसूचना क्रमांक GSR:६३५(E) अन्वये इंडियन टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियम, २०१६ मध्ये सुधारणा केली आहे. दूरसंचार 5G तंत्रज्ञानासाठी आवश्यक असलेल्या पायाभूत सुविधा जलद गतीने व सुलभरित्या निर्माण व्हाव्यात यासाठी सुधारणा करण्यात आल्या आहेत. भारत सरकारने इंडियन टेलिग्राफ राइट ऑफ वे रुल्स, २०१६ मध्ये केलेल्या सुधारणांच्या अनुषंगाने राज्याचे दूरसंचार धोरण सुधारित करणे आवश्यक आहे. भारत सरकारने दिनांक १७.०८.२०२२ रोजीच्या राजपत्र अधिसूचना क्रमांक GSR:६३५(E) अन्वये इंडियन टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियम, २०१६ मध्ये केलेल्या सुधारणांनुसार राज्याचे दूरसंचार धोरण सुसंगत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

केंद्र शासनाच्या दूरसंचार धोरणानुसार यापुर्वी माहिती तंत्रज्ञान संचालनालयाने राज्यातील दूरसंचार धोरणासंदर्भात निर्गमित केलेले सर्व धोरण आणि सूचना या शासन निर्णयाद्वारे अधिक्रमीत करण्यात येत आहेत.

२. आता केंद्र शासनाने दिनांक १७.०८.२०२२ रोजीच्या राजपत्र अधिसूचना क्रमांक GSR:६३५(E) अन्वये इंडियन टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियम, २०१६ मध्ये केलेल्या सुधारणांनुसार दूरसंचार 5G तंत्रज्ञानासाठी आवश्यक असलेल्या पायाभूत सुविधा जलद गतीने व सुलभरित्या निर्माण व्हाव्यात यासाठी राज्यातील दूरसंचार धोरण पुढील प्रमाणे निश्चित करण्यात येत आहे.

अ) सामान्य:-

१. **व्याख्या:** इंडियन टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियम, २०१६, व त्यान्वये सुधारित करण्यात आलेली नियमावली २०१७, २०२१ आणि २०२२ (यापुढे भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियम म्हणून संदर्भित केले जाईल.) मधील व्याख्या या धोरणास लागू राहतील.

२. **धोरणाची व्याप्ती:** भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांनुसार, तसेच केंद्र सरकारने वेळोवेळी केलेल्या इतर कोणत्याही सुधारणांनुसार सक्षम प्राधिकरणाद्वारे ओव्हरग्राउंड आणि अंडरग्राउंड टेलिकॉम इन्फ्रास्ट्रक्चरसाठी परवानग्या देण्याबाबतची कार्यवाही केली जाईल. सदर दूरसंचार धोरण उपरोक्त नियम आणि त्यातील सुधारणांच्या अनुषंगाने जारी करण्यात आले आहे. या धोरणाची

कोणतीही तरतूद भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांमधील भविष्यातील होणाऱ्या कोणत्याही दुरुस्तीच्या विरोधात असेल, तर धोरणातील अशा तरतुदी दूरसंचार विभागाच्या अधिसूचनेच्या तारखेपासून रद्द ठरतील.

३. **सक्षम प्राधिकरण:** भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांमध्ये परिभाषित केल्याप्रमाणे सक्षम प्राधिकरण.

४. **समन्वय अधिकारी:** राज्यातील दूरसंचार पायाभूत सुविधा धोरणाची विनाव्यत्यय अंमलबजावणी सुनिश्चित करण्यासाठी प्रत्येक सक्षम प्राधिकरण समन्वय अधिकारी नियुक्त करेल.

५. **अर्जाची पद्धत:** दूरसंचार पायाभूत सुविधांसाठी आणि 5G पायाभूत सुविधांच्या स्थापनेसाठी नवीन अर्ज गतीशक्ती संचार पोर्टल (gatishaktisanchar.gov.in) द्वारे केले जातील. यामध्ये वन विभागासाठी करावयाच्या अर्जाचा अपवाद असेल.

६. **नियमितीकरण:** अस्तीत्वात असलेल्या दूरसंचार पायाभूत सुविधा नियमित करण्यासाठीचे अर्ज महासंचार पोर्टलवर केले जातील आणि दूरसंचार धोरणानुसार परवानगीबाबतची कार्यवाही केली जाईल. दूरसंचार धोरणानुसार अर्ज स्वीकार्य असल्याचे आढळल्यास, नवीन अर्जासाठी लागू होणारे शुल्क त्याच्या नियमितीकरणाच्या तारखेपासून लागू केले जातील. पायाभूत सुविधांच्या उभारणीच्या तारखेपासून ते नियमितीकरण/मंजुरीच्या तारखेपर्यंतच्या मधल्या कालावधीसाठी, सक्षम प्राधिकरणांनी निश्चित केल्याप्रमाणे शुल्क आकारले जाईल. नियमितीकरणासाठी मार्गदर्शक सूचना संबंधित विभागांनी जारी कराव्या. नियमितीकरणासाठी मार्गदर्शक सूचना जारी केल्यानंतर, दूरसंचार सेवा प्रदाता व पायाभूत सुविधा उभारणी संस्था तीन महिन्यांच्या आत नियमितीकरणासाठी अर्ज करतील. प्राप्त अर्जावर जो पर्यंत सक्षम क्षेत्रिय कार्यालयाकडून निर्णय होणार नाही तोपर्यंत या मनोऱ्याला काढण्याची कार्यवाही करता येणार नाही.

७. **नूतनीकरण:** नूतनीकरणासाठीचे अर्ज महासंचारवर पोर्टलवरून केले जातील आणि संबंधित विभागांनी वेळोवेळी जारी केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार कार्यवाही केली जाईल. मूळ अर्जाची परवानगी जुन्या दरांनुसार दिली असली तरी, नूतनीकरणाची परवानगी नवीन दरांनुसार दिली जाईल.

८. **विद्यमान टेलिकॉम इन्फ्रास्ट्रक्चरचे मॅपिंग:** दूरसंचार सेवा प्रदाता व पायाभूत सुविधा उभारणी संस्थांना परवानगी देण्यात आलेल्या पायाभूत सुविधांच्या माहितीचा भरणा करण्यासाठी राज्याच्या महासंचार या ऑनलाइन पोर्टलवर प्रवेश दिला जाईल. सदर कार्यवाहीची अंतिम मुदत ३१ मार्च २०२३ असेल. या तारखेनंतर अशा कोणत्याही दूरसंचार पायाभूत सुविधा, ज्याबाबत कोणीही मालकी दाखविली नाही त्या पायाभूत सुविधा सक्षम प्राधिकरणांद्वारे काढून टाकण्यास पात्र राहतील.

९. **परवानगीस मान्यता (Deemed Approval) :** टेलिकॉम इन्फ्रास्ट्रक्चरच्या उभारणीसाठीच्या (Deemed Approval) परवानगीस मान्यतेची तरतूद भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांनुसार राहिल.

१०. **परवानगीची वैधता:** मोबाईल टॉवरच्या बाबतीत परवानगीची वैधता टॉवरच्या स्थापनेच्या तारखेपासून ५ वर्षांच्या कालावधीसाठी राहिल. ऑप्टिकल फायबर केबल (OFC) च्या बाबतीत, परवानगीची वैधता १५ वर्षे किंवा परवानाधारकाच्या परवाना वैधतेचा कालावधी, यापैकी जे कमी असेल त्या प्रमाणे राहिल.

११. **शुल्क:** भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांनुसार, केवळ प्रशासकीय शुल्क, पुनर्भरण शुल्क आणि प्रतिपुर्ती शुल्क लागू राहिल. भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांमध्ये नमूद शुल्कां व्यतिरिक्त इतर कोणतेही शुल्क आकारले जाणार नाही. नवीन दर आणि शुल्क निश्चित होईपर्यंत अस्तित्वात असलेल्या दरांनुसार किंवा भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांमध्ये नमूद केलेल्या कमाल दरांनुसार यापैकी जे कमी असेल त्या शुल्कानुसार अर्जावर कार्यवाही केली जाईल. या

शुल्कांचे पेमेंट फक्त महासंचार पोर्टलवरूनच केले जाईल. सदर शुल्क परवानग्या जारी करणाऱ्या सक्षम प्राधिकरणांकडे हस्तांतरित केले जाईल.

१२. **सवलत / सूट :** भारतनेट प्रकल्पांतर्गत ऑप्टिक फायबर टाकण्यासाठीचे प्रकल्प तसेच राज्य सरकार आणि केंद्र सरकारच्या प्रकल्पांसाठी प्रशासकीय शुल्कात सूट दिली जाईल.

१३. **अपवाद आणि विचलन:** प्राधिकरणांना किंवा दूरसंचार सेवा प्रदाता व पायाभूत सुविधा उभारणी संस्थांना या आदेशापेक्षा वेगळ्या किंवा अपवादात्मक असलेल्या गरजांच्याबाबतीत राज्य ब्रॉडबँड समिती निर्णय घेईल.

१४. **5G सेवांसाठी स्ट्रीट फर्निचरचा वापर:** अधिसूचना क्र. GSR: ६३५(E), दिनांक १७ ऑगस्ट २०२२ मधील तरतूदीनुसार दूरसंचाराच्या 5G सेवांची उभारणी करण्यासाठी रस्त्यावरील फर्निचरचा वापर केला जाईल. भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांमध्ये वेळोवेळी करण्यात आलेले बदल लागू होतील. 5G कार्यगट समिती (टास्क फोर्स) धोरणाची अंमलबजावणी करणे आणि सहाय्यक सूचना तयार करून जारी करणे याबाबत कार्यवाही करेल.

१५. मोबाइल टॉवर उभारणी, 5G पायाभूत सुविधा उभारणी व ऑप्टिकल फायबर टाकण्याची परवानगी यांसाठी करावयाच्या अर्जासोबत सादर करावयाचे अभिलेख, कार्यपद्धती व फी/शुल्क यांबाबत संबंधित विभागांच्या अधिनस्त स्थानिक प्राधिकरणे, कार्यालये, महामंडळे व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांशी सुसंगत आवश्यक त्या मार्गदर्शक सूचना नगर विकास विभाग-१ व २, ग्राम विकास विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, उद्योग विभाग, ऊर्जा विभाग व इतर संबंधित विभागांनी निर्गमित करण्यात याव्यात.

ब) टेलिकॉम टॉवर पॉलिसी :-

१. भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांवली तसेच भारत सरकारच्या दिनांक १.८.२०१३ च्या मार्गदर्शक तत्वांतील तरतूदी खाजगी इमारती आणि जमिनीवर उभारावयाचे मोबाइल टॉवर्सना लागू होतील. खाजगी इमारतीत किंवा अपार्टमेंटवर कोठेही उभारावयाच्या दूरसंचार मनोऱ्यासाठी वास्तुविशारद आणि दूरसंचार सेवा प्रदाता व पायाभूत सुविधा उभारणी संस्था असे प्रमाणित करतील की, अशा स्थापनेमुळे अग्निसुरक्षा, पार्किंग आणि व्यक्तींच्या हालचालींशी संबंधित विकास नियंत्रण नियमावली (DCR) तरतूदींवर कोणताही विपरित परिणाम होणार नाही. सदर तरतूद खाजगी मालमत्तेवर मोबाइल टॉवर बसवण्याबाबतच्या भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमांच्या आवश्यकते व्यतिरिक्त असेल. यासाठी सक्षम प्राधिकरणांद्वारे अधिकृत केलेल्या स्ट्रक्चरल इंजिनीअरकडून प्राप्त प्रमाणपत्राची प्रत परवानाधारकास सादर करावी लागेल. बृहन्मुंबई महानगरपालिकेसाठी त्या त्या वेळी अंमलात असलेली एकत्रित विकास नियंत्रण नियमावली (UDC&PR) अनुसार दस्तावेजीची पूर्तता आवश्यक राहिल. सार्वजनिक इमारतींसाठी, सक्षम प्राधिकरणाने वर नमूद केलेल्या अग्निसुरक्षा, वाहने आणि व्यक्तींची हालचाल आणि संरचनात्मक सुरक्षा याची खात्री करावी.

२. दूरसंचार विभागाने विहित केलेल्या उत्सर्जन मर्यादांचे काटेकोर पालन केले जाईल. विहित उत्सर्जन मर्यादेचे उल्लंघन करतांना आढळलेल्या कोणत्याही दूरसंचार पायाभूत सुविधेबाबतीत राज्याच्या दूरसंचार विभागाच्या (DoT) अधिकाऱ्यांशी सल्लामसलत केल्यानंतर सक्षम प्राधिकरण कारणे दाखवा नोटीस देण्यास पात्र असेल. त्यावर दोष सिद्ध झाल्यास, काही विशिष्ट प्रकरणांमध्ये सक्षम प्राधिकरणाकडून दंडात्मक कारवाईसाठी पात्र असतील. वारंवार किंवा अनेक मर्यादांचे उल्लंघन करणाऱ्या दूरसंचार सेवा प्रदाता व पायाभूत सुविधा उभारणी संस्थांच्याबाबतीत त्यांना उच्च पातळीचे अनुपालन करण्याबाबत निरीक्षणाखाली ठेवणे, वाढीव प्रशासकीय देखरेखीखाली ठेवणे, दंडात्मक शुल्क आकारणे, काळ्या यादीत टाकणे, काही कालावधीसाठी सार्वजनिक ठिकाणांवर दूरसंचार

पायाभूत सुविधा उभारणी नाकारणे ईत्यादी सारख्या व्यापक दंडात्मक कारवाईचा निर्णय सक्षम प्राधिकरण घेऊ शकेल.

इलेक्ट्रोमॅग्नेटिक फील्ड (EMF) रेडिएशन व्यतिरिक्त इतर कोणत्याही कारणान्वये परवानाधारकाने उल्लंघन केले असे सक्षम प्राधिकरणाद्वारे मानण्यात आल्यास, त्याबाबत परवानाधारकास सुचना जारी करून हाताळले जाईल. नोटीसला उत्तर देण्याचा कालावधी ७ कामकाजाच्या दिवसांपेक्षा कमी नसावा. सक्षम प्राधिकारी परवानाधारकाच्या प्रतिसादाने समाधानी नसल्यास, परवानाधारकास जिल्हास्तरीय दूरसंचार समितीसमोर त्याची बाजू मांडण्याची संधी देण्यात येईल. जिल्हास्तरीय दूरसंचार समितीने सक्षम प्राधिकरणाच्या निर्णयाशी सहमती दर्शविल्यास, सक्षम प्राधिकरणांकडून परवानाधारकावर योग्य ती कारवाई सुरू केली जाईल.

३. भारत सरकारच्या टेलिग्राफ नियम, सुधारणा २०२२ नुसार विविध शुल्क आकारले जातील, भारत सरकारने वेळोवेळी केलेल्या सुधारणांच्या अधीन राहून शुल्क आकारणी करण्यात येईल. नगर विकास विभाग, ग्राम विकास विभाग आणि इतर प्राधिकरणे जसे की सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ इ. त्यांचे शुल्क भारतीय टेलिग्राफ राइट ऑफ वे नियमानुसार निर्धारित केलेल्या मर्यादेच्या अधीन राहून सूचित करतील.

क) मार्ग हक्क धोरण :-

१. हे धोरण जमिनीवरून आणि जमिनीखालून टाकावयाच्या दोन्ही प्रकारच्या ऑप्टिकल फायबर केबलसाठी लागू राहतील.

२. सक्षम प्राधिकरण नेटवर्क टाकण्यासाठी पर्यायी मार्ग सुचवू शकतील. सक्षम प्राधिकरण मार्ग आणि / किंवा पुनर्स्थापित करण्याच्या पद्धतीमध्ये योग्य ते बदल करू शकतील. सदर बदलावर सक्षम प्राधिकरण आणि परवानाधारक यांची संयुक्त स्वाक्षरी राहिल.

३. सक्षम प्राधिकरणांच्या संदर्भासाठी ऑप्टिकल फायबर केबल टाकण्यासाठीचा सूचक कृती आराखडा राज्याच्या पोर्टलवर किमान ६ महिने अगोदर उपलब्ध करणे आवश्यक राहिल.

४. भारत सरकारच्या टेलीग्राफ नियम, दुरुस्ती २०२२ नुसार, भारत सरकारने वेळोवेळी केलेल्या सुधारणांच्या अधीन विविध शुल्क आकारले जातील. भारताच्या टेलीग्राफ नियम, सुधारणा २०२२ अंतर्गत निर्धारित केलेल्या मर्यादेच्या अधीन शुल्क आकारण्याबाबत सक्षम प्राधिकरणे निर्णय घेतील.

ड) ऑनलाइन पोर्टल - महासंचार :-

महासंचार - दूरसंचार पायाभूत सुविधांसाठी मोबाईल टॉवर उभारणीची परवानगी व मार्गाचा हक्क परवानगी जारी करणारे राज्याचे पोर्टल केंद्र सरकारच्या गतिशक्ती संचार पोर्टलशी जोडण्यात येऊन एकत्रीत करण्यात आले आहे. जेणेकरून राज्यातील मोबाईल टॉवर उभारणीची परवानगी व मार्गाचा हक्क परवानगी अर्जांच्या प्रलंबिततेच्या सद्यस्थितीचा मागोवा घेता येईल.

राज्यातील सर्व सक्षम प्राधिकरणांना मोबाईल टॉवर उभारणीची परवानगी व मार्गाचा हक्क परवानगी अर्जांवरील कार्यवाहीसाठी महासंचार पोर्टलचा वापर करणे अनिवार्य करण्यात येत आहे. मोबाईल टॉवर उभारणीची परवानगी व मार्गाचा हक्क परवानगी साठी स्वतःचे पोर्टल असलेल्या कोणत्याही प्राधिकरणाचे पोर्टल महासंचार पोर्टलशी जोडले जाईल. महासंचार पोर्टल महाराष्ट्र राज्यातील दूरसंचार पायाभूत सुविधांसाठी मध्यवर्ती डेटाबेस म्हणून काम करेल.

महासंचार ऑनलाइन तक्रार निवारण प्रणाली म्हणूनही काम करेल. प्रत्येक तक्रारीचे ऑनलाइन तिकीट पोर्टलवरच तयार केले जाईल. टेलिकॉम इन्फ्रास्ट्रक्चर राईट ऑफ वे परवानग्यांशी संबंधित सर्व तक्रारी केवळ या प्रणालीवर लॉग केल्या जातील आणि त्यांचा मागोवा घेतला जाईल.

ई) विवादाचे निराकरण :-

या नियमांच्या अनुषंगाने परवानाधारक आणि सक्षम प्राधिकरण यांच्यात उद्भवणाऱ्या कोणत्याही विवादाच्या निराकरणासाठी जिल्हास्तरीय दूरसंचार समितीकडे अर्ज करता येईल. या साठीचे अपिल राज्य स्तरावरील राज्य ब्रॉडबॅंड समितीकडे करता येईल, जी विवाद निराकरणासाठी अंतिम अपिलीय प्राधिकारी असेल. जिल्हा स्तरावरील विवाद निराकरणाचा कालावधी, तक्रार प्राप्त झाल्यापासून ३० दिवसांपेक्षा जास्त असणार नाही, आणि राज्य ब्रॉडबॅंड समितीमधील निराकरणाचा कालावधी अपिलच्या तारखेपासून ९० दिवसांपेक्षा जास्त असणार नाही.

३. मंत्रीमंडळाच्या दिनांक २० ऑक्टोबर, २०२२ रोजीच्या बैठकीत दिलेल्या मान्यतेनुसार हा शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२२११०४१८०९३६३३११ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सो. ना. बागुल)

सह सचिव (मातं), महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव.
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२.
३. मा. उप मुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
४. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा / विधान परिषद, महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय, मुंबई.
५. मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. सर्व अप्पर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालयीन विभाग.
७. सर्व विभागीय आयुक्त.
८. आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व).
९. सर्व जिल्हाधिकारी.
१०. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
११. सर्व मुख्याधिकारी, नगर पालिका, नगर परिषद, नगर पंचायत.
१२. निवड नस्ती.